

พลังภูมิปัญญาไทยในการดูแลรักษาโรคมะเร็งหรือมะเร็ง ที่ปรากฏในคัมภีร์ยาใบลานอีสาน

Thai Local Wisdom Medicinal Treatment Formulation of Cancer or Mae Heung Appearing on Medicinal E-san Palm Leaves Scriptures

เชษฐา จักรไชย¹, กฤษฎา ศรีธรรมมา², นัยนา ประทุมรัตน์³,
ศรินทร์ ทองธรรมชาติ⁴ และอรนุช วงศ์วัฒนาเสถียร⁵

Chettha Chakchai¹, Kidsada Sritunma², Naiyana Pratoomrat³,
Sarin Thongthummachat⁴ and Oranuch Wongwattanasathien⁵

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของการวิจัยเรื่อง ภูมิปัญญาไทยในการดูแลรักษาโรคมะเร็งหรือมะเร็งที่ปรากฏในคัมภีร์ยาใบลานอีสาน ข้อมูลที่ได้จาก ๑) คัมภีร์ยาใบลานอีสานที่ผ่านการตรวจสอบด้านการแปลตัวอักษรธรรมอีสานเป็นภาษาไทยปัจจุบัน จำนวน ๒๑ ผูก ๒) การสัมภาษณ์หมอยาพื้นบ้านอีสาน จำนวน ๖ คน ๓) จัดประชุมกลุ่ม (Focus group) ได้แก่ หมอยาพื้นบ้านอีสานที่มีชื่อเสียงในภาคอีสานมีประสบการณ์ในการรักษาโรคมะเร็งหรือมะเร็งในท้องถิ่น นักวิชาการภาษาถิ่นอีสานและบุคลากรแพทย์แผนไทยและแพทย์ทางเลือก จำนวน ๑๓ คน

ผลการวิจัยพบว่า คัมภีร์ยาใบลานอีสานบันทึกความรู้เรื่องเภสัชกรรมในการดูแลรักษาผู้ป่วยโรคมะเร็งหรือมะเร็ง จำนวน ๒๑ ชนิด/อาการย่อย ใช้ตำรับยา ๑๙๔ ขนาน ด้วยยาหลักมีพืชวัตถุ ๕ ลำดับแรก ได้แก่ ยาหัวตางวง ตาไก่ อ้อยดำ และชาหล่น พืชวัตถุเหล่านี้เป็นตัวยาลูกมีสรรพคุณเป็นยารักษาผู้ป่วยโรคมะเร็งหรือมะเร็งได้หลายชนิด นอกนั้นเป็นตัวยาประกอบ และยาเสริมเพื่อปรุงรสและแต่งกลิ่นให้รับประทานขึ้น

หมอยาพื้นบ้านอีสานต้องมียอดความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับชื่อสมุนไพร ส่วนที่ใช้เป็นยาได้อย่างดี จึงจะนำตำรับยาในแต่ละขนานไปใช้ได้ ส่วนวิธีปรุงยาในแต่ละขนานนับว่าเป็นทั้งศาสตร์และศิลป์ (เทคนิคหรือเคล็ดวิชา) ที่นำเอาพลังพลาสมาทวดาและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ตลอดจนพลังศรัทธาพุทธศาสนาซึ่งเป็นวัฒนธรรมพื้นฐานของชาวอีสาน รวบรวมเป็นพลังให้ยามิฤทธิ์ดี สร้างเสริมกำลังใจให้แก่ผู้ป่วยให้หายเร็วขึ้น หมอยาพื้นบ้านอีสานต้องเรียนรู้ด้วยการศึกษาดารายาอย่างลึกซึ้ง คัมภีร์ยาใบลานอีสาน แสดงให้เห็นพลังภูมิปัญญาไทย ได้แก่ ภูมิปัญญาเรื่องสรรพคุณสมุนไพรด้วยพืช สัตว์และวัตถุธาตุขนานชนิดสามารถนำมารักษาโรคมะเร็งหรือมะเร็งได้ ภูมิปัญญาเรื่องเครื่องยา ขั้นตอนการปรุงยา และวิธีการรักษา

คำสำคัญ : พลังภูมิปัญญาไทย โรคมะเร็งหรือโรคมะเร็ง คัมภีร์ยาใบลานอีสาน เภสัชกรรม

¹อาจารย์ประจำคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

²อาจารย์คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

Therefore the E-san local wisdom consisted of treatment preparations of drug compounds involve in the processing of treatment of Mae Heung or cancer in Medicinal Palm Leaf Scriptures from E-san region of Thailand.

ABSTRACT

This study was investigated Thai Local Wisdom Medicinal treatment formulation for Cancer or Mae Heung appearing on Medicinal E-san Palm Leaves Scriptures . Data was derived from : (1) 28 sections of officially translated from Thai Tham E-SAN Language to Thai modern language. (2) 6 interviews of Esan local herbalists.(3) 13 interviews of well regarded E-san local folk herbalists with high experiences in Mae Heung or cancer diseases remedies. (4) Focus group interviewing from 13 interviews of well regarded E-san local folk herbalists with high experiences in Mae Heung or cancer diseases remedies.

The results found that medicinal palm leaf scriptures contained pharmaceutical care knowledge in order to treat cancer diseases for 33 types using 194 medicinal formulations. The formulations consisted of herbal active ingredients such as Yahua(named Khaoyen Nuae) , Khaoyen Tai, Tak wong (Kampaeng Kao Cheun) , Takai, Molasses, and salin. All ingredients had various types of cancer treatment indications. The adjuvant also consisted of stimulation of flavoring agents .

Palm Leaf scripture normally mentioned herbal products, animal products and mineral products which some were certain and some were uncertain. Previously herbalists had knowledge of selecting the suitable medicines in order to use the right formula effectively. The composition of formulae required specific scientific techniques which are combined with the traditional beliefs including Buddhism norms and E-san culture. The collection of all herbals can yield strong medicinal formula which can empower the patients. Folk Herbalists can prescribe effective medicinal compositions. The medicinal Palm Leaf Scriptures can provide pharmaceutical data efficiently including herbal , animal and mineral medicine which can yield curing for Mae Heung or other cancer diseases.

Key words : Thai Local Wisdom Medicinal, Mae Heung or cancer, Pharmacy, Medicinal Palm Leaf Scripture.

บทนำ

โรคมะเร็งเป็นโรคอันตรายที่คร่าชีวิตมนุษย์เป็นจำนวนมากในแต่ละปี จากการรายงานของกรมการแพทย์แผนไทย กระทรวงสาธารณสุข(สมศักดิ์ อรรถศิลป์ ๒๕๖๑ ; หน้าออนไลน์) พบว่าคนไทยตายด้วยโรคมะเร็งเป็นอันดับ ๑ ของประเทศ และมีผู้ป่วยรายใหม่ ๑๑๒.๓๙๒ คนต่อปี นับวันจะมีแนวโน้มว่าจะมีผู้ป่วยและเสียชีวิตเพิ่มมากขึ้น

ผู้ป่วยโรคมะเร็งทุกประเภทจะมีอาการ

เจ็บปวดทรมานทั้งร่างกายและวิธีการรักษาของแพทย์แผนปัจจุบัน เช่น การให้ฮอร์โมน การให้เคมี การใช้รังสี การผ่าตัด เป็นต้น แต่มีผู้ป่วยจำนวนไม่น้อยที่จะรักษาให้หายขาดได้ ขณะเดียวกันผู้ป่วยโรคมะเร็งจำนวนหนึ่งต่างได้รับความเจ็บปวดอย่างแสนสาหัสที่เกิดจากโรคร้ายและความเจ็บปวดจากการรักษาด้วยวิธีการต่างๆ ข้างต้น แล้วไม่ได้ผล ผู้ป่วยบางคนจึงได้หันกลับมารักษาด้วยสมุนไพร คาถา พิธีกรรม ที่หมอยาพื้นบ้านในท้องถิ่นในอดีตใช้รักษาอันเป็นภูมิปัญญา

ดั้งเดิมของชาวบ้านเพื่อให้ผู้ป่วยให้มีอาการที่ดีขึ้น แต่การรักษาโรคนี้อยู่ในวงแคบๆเท่านั้น (รัตน จันทรเถา และคณะ ๒๕๕๗ หน้า ๑๖-๑๗)

การวิจัยครั้งนี้คณะนักวิจัยจึงได้คัดสรร คัมภีร์ยาโบราณอีสานที่บรรพบุรุษชาวอีสานมอบให้อนุชนรุ่นหลังมาเป็นทอดๆ ซึ่งบันทึกเป็นตัวอักษรไทยอีสานโบราณ ที่ยากต่อคนรุ่นปัจจุบันจะอ่านออก และเข้าใจ ต่อมาเมื่อนักวิชาการและหมอยาพื้นบ้านอีสานได้เห็นความสำคัญของคัมภีร์ยาโบราณอีสานจึงได้แปลเป็นภาษาไทยปัจจุบัน ซึ่งผ่านการตรวจสอบในด้านภาษาแล้ว คณะผู้วิจัยเห็นว่าคัมภีร์ยาโบราณอีสานได้มีผู้วิจัยในด้านต่างๆ จำนวนมากแต่ยังไม่มีนักวิจัยคนใดได้หยิบยกรักษาโรคมะเร็งหรือมะเร็งแบบเจาะลึก จึงเกิดความสนใจใคร่รู้ว่า คำว่าโรคมะเร็งหรือมะเร็งในคัมภีร์ยาโบราณอีสานที่กล่าวไว้เป็นโรค/อาการชนิดเดียวกันหรือต่างชนิดกัน ปรากฏหมอยาพื้นบ้านอีสานได้บันทึกการรักษาโรคมะเร็ง มะเร็งหรือมะเร็งด้วยวิธีการใดบ้าง ผลงานวิจัยนี้จะเป็นคลังปัญญาที่จะให้นักวิจัยได้ใช้ความรู้ทางวิทยาศาสตร์ทางการแพทย์และเภสัชกรรมท้องถิ่นอีสานได้วิจัยพัฒนาต่อยอดในระดับขั้นสูงต่อไป

สรุปผลการวิจัย จากการประชุมของหมอชาวบ้านและนักวิชาการพบว่าโรคมะเร็ง มะเร็งหรือโรคมะเร็งที่ปรากฏในคัมภีร์ยาโบราณอีสานตามทัศนะของหมอยาพื้นบ้านอีสานมีลักษณะข้อบ่งชี้โดยรวม ดังนี้

๑) โรคมะเร็งหรือมะเร็ง เป็นโรคเดียวกันกับโรคมะเร็งในตำราการแพทย์แผนปัจจุบัน ซึ่งร่างกายของมนุษย์มีเซลล์ผิดปกติ มีการขยายตัวอย่างรวดเร็วเกินปกติ ร่างกายควบคุมไม่ได้ ดังนั้นเซลล์เหล่านี้จึงลุกลามและแพร่กระจายได้ทั่วร่างกาย นักภาษาศาสตร์อีสานกล่าวว่า โรคมะเร็งนั้นคือโรคมะเร็งเนื่องจากภาษาถิ่นอีสานไม่มีเสียง ร จึงใช้เสียง ฮ หรือ เสียง ล แทน

๒) ผู้ป่วยเป็นโรคมะเร็งนั้นเดิมผู้ป่วยจะเป็นโรคใดโรคหนึ่งอยู่แล้วเมื่อป่วยเรื้อรัง จะเกิดเป็นแผล เนื้อเน่าลุกลาม รักษายาก (เสาวภา พรสิริพงษ์

พรทิพย์ อุศุภรัตน์ และเพ็ญภา ทิพย์เจริญ.๒๕๓๙ ; หน้า ๑๐) หมอพื้นบ้านอีสานเรียกว่าเป็นโรคมะเร็งหรือมะเร็งทั้งสิ้น โรคนี้อาจเกิดได้ทุกส่วนของร่างกายทั้งภายใน และภายนอกร่างกาย

๓) ถ้าเป็นโรคมะเร็ง หรือมะเร็งในบริเวณใดก็จะเกิดการอักเสบ ขยายตัวลุกลามไปยังอวัยวะอื่นๆ ได้ แสดงให้เห็น พลังภูมิปัญญาของหมอยาพื้นบ้านอีสานในการรักษาโรคมะเร็ง หรือมะเร็ง ในด้านต่างๆ ดังนี้

๑.การรักษาผู้ป่วยโรคมะเร็งหรือมะเร็งทางร่างกาย ดังนี้

๑.๑. การรักษาด้วยสมุนไพร (คณะเภสัช) ยารักษาโรคมะเร็งทั่วไป ใช้ สมุนไพรรักษาโรคทางกาย ได้แก่

๑.๑.๑. พืชวัตถุ ในคัมภีร์ยาโบราณอีสาน มีพืชวัตถุที่รักษาโรคมะเร็งทั่วไป จำนวน ๑๕๒ ชนิด เรียงลำดับความถี่ที่ปรากฏในคัมภีร์ยาโบราณ อีสาน จากมากไปหาน้อย ๑๐ ลำดับ ได้แก่ ๑) ยาหั่ว (๒๑ ครั้ง) ๒) อ้อยดำ (๑๑ ครั้ง) ๓) ขาลัน (๖ ครั้ง)๔) มะเขือบ้า(๕ครั้ง)๕) มะนาว(๔ครั้ง) ๖) จั้ว (๓ ครั้ง) ๗) ฝี่เสื่อ (๓ ครั้ง) ๘) ขี้กา (๓ ครั้ง) ๙) มะขาม (๓ ครั้ง) ๑๐) คุณ (๓ ครั้ง)

๑.๑.๒. สัตว์วัตถุ ที่ใช้ในการรักษาโรคมะเร็งหรือมะเร็งหรือมะเร็งมี จำนวน ๑๒ ชนิด เรียงลำดับจากความถี่ที่ปรากฏในคัมภีร์ยาโบราณ อีสานที่ใช้จากมากไปหาน้อย ๑๐ ลำดับ ได้แก่ ๑) มดแดง (๒ ครั้ง) ๒) กบ(๑ ครั้ง) ๓) เขียด (๑ ครั้ง) ๔) ควายเผือก (๑ ครั้ง) ๕) ม้า (ครั้ง) ๖) หมู (๑ ครั้ง) ๗) คางคก (๑ ครั้ง) ๘) งูเหลือม (๑ครั้ง) ๙) เสือ (๑ ครั้ง) ๑๐) ผึ้ง (๑ครั้ง)

๑.๑.๓. ธาตุวัตถุ ที่ใช้ในการรักษาโรคมะเร็ง หรือมะเร็ง มีจำนวน ๑๐ ชนิด เรียงลำดับจากความถี่ที่ปรากฏในคัมภีร์ยาโบราณอีสานจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ๑) น้ำสะอาด (๕ ครั้ง) ๒) ฮางคุ (๒ ครั้ง) ๓) เกลือ (๑ ครั้ง) ๔) น้ำพังคา (๑ ครั้ง) ๕) สียายอ (๑ ครั้ง) ๖) ดิน (๑ ครั้ง) ๗) ปูนใส (๑ ครั้ง)

๑.๒ เครื่องยาหรือการประกอบยา

คัมภีร์ยาโบราณอีสานมีสมุนไพรรักษาโรคมะเร็งหรือมะเร็งหลายชนิด การรักษาไม่ได้ใช้สมุนไพรเพียงตัวเดียวแต่ใช้สมุนไพรหลายชนิดประกอบกันเป็นเครื่องยารักษาโรคมะเร็งหรือมะเร็ง ตำรับยารักษาโรคมะเร็งหรือมะเร็งทั่วไป มีตำรับยาทั้งหมด ๗๐ ขนาน ในแต่ละขนานจะสมุนไพรหลัก ได้แก่ ยาหัว (มี ๒ ชนิด ได้แก่ ยาหัว ยาหัวแดง ในตำรายาอีสานพบว่ายาหัวมีชื่อเรียกหลายชนิด อาทิ ยาหัว ยาหัวหลวง ยาหัวแดง ยาหัวต่อ ล่อ ยาหัวกระแต ส่วนตำรับยาไทยเรียกยาหัวว่า ข้าวเย็นเหนือ ข้าวเย็นใต้) ตากวง (มีชื่อในตำรายาไทยว่า กำแพงเก้าชั้น) ตาไก่ (มีชื่อในตำรายาไทยว่า กำแพงเจ็ดชั้น) ข่าหลั่น ส่วนอ้อยดำ นั้นเป็นทั้งตัวยาลึก ตัวยาประกอบเสริมฤทธิ์ยาให้ดีขึ้น และใช้เป็นยาเสริมเพื่อปรุงรสและแต่งกลิ่นให้น่ารับประทานขึ้น ตัวอย่าง

ภาค ๑ ให้เอาดาเสื่อ ดับเต่า หอยนึ่ง ตากวง ตาไก่ ค้อแลน ครั้งดำ ครั้งด่อน ยาหัวต้มกิน (อรรถพล ธรรมรังษี, ปวีรบรรต. ตำรับยาวิเศษสิ่งทองเหนือ บ้านทรายมูล อำเภอทรายมูล จังหวัดยโสธร ฉบับที่ ๒ ลานที่ ๕ หน้า ๑ / หน้า ๑๔๘)

ความว่า ขนาน ๑ ให้เอาดาเสื่อ ดับเต่า หอยนึ่ง ตากวง ค้อแลน ครั้งดำ ครั้งด่อน ยาหัว ชุดนี้ต้มกิน

จากตำรับยาขนานนี้มีตัวยาประกอบด้วย ๑) ดาเสื่อ ไม่ระบุส่วนที่ใช้ทำยา การใช้สมุนไพรชนิดนี้ต้องใช้ความระมัดระวังสูงเนื่องจากทุกส่วนของต้นดาเสื่อเป็นพิษกินมากอาจทำให้ตายได้และเห็ดที่เกิดจากขอนไม้ดาเสื่อเมื่อกินเข้าไปจะทำให้เกิดอาการเมาอาเจียนถึงตายได้เช่นกัน ดับเต่า ๓) หอยนึ่ง ๔) ตากวง ๕) ตาไก่ ๖) ค้อแลน ๗) ครั้งดำ ๘. ครั้งด่อน ๙. ยาหัว

๑.๓ การปรุงยา

วิธีปรุงยามีความสำคัญมากในตำรับยาบางขนานมีขั้นตอนในการปรุงยาที่ละเอียดมากแสดงให้เห็นภูมิปัญญาในการปรุงยาที่ปราศรัยชาวอีสานได้บันทึกไว้ เช่น

เอาแก่นไม้ข่าลิ้น ๑ ไม้ค้อแลน ๑ เครื่องตากวง ๑ แก่นกางของ ๑ แก่นตูมตัง ๑ ฮากไผ่บ้าน ๑ ฮากซางไฟ ๑ ฮากไม้รวก ๑ กะตุกควยด่อน ๑ เอาหัวก้วยป่า ๑ ผักหลายพวย ๑ เครื่องหันแปล ๑ ฮากแก ๑ ให้เอามาต้มสม ๑ ยาทั้งหลายให้เอาท่อนกัน ยาหัวฮ้อย ๑ อ้อยดำห้าบาท ต้มกินในแล

(ชวนกร จันนาเวช, ปวีรบรรต. ตำรับยาวิเศษสิ่งทองอำเภอสกลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด เล่ม ๑ ลำดับที่ ๔๒ หน้า ๒๘๖)

ความว่า เอาแก่นไม้ข่าลิ้น ๑ ไม้ค้อแลน ๑ เถาตากวง ๑ แก่นกางของ ๑ แก่นตูมตัง ๑ ฮากไผ่บ้าน ๑ ฮากซางไฟ ๑ ฮากไม้รวก ๑ กะตุกควยด่อน ๑ เอาหัวก้วยป่า ๑ ผักหลายพวย ๑ เครื่องหันแปล ๑ ฮากแก ๑ ให้เอามาต้มสม ๑ ยาทั้งหลายให้เอาท่อนกัน ยาหัวฮ้อย ๑ อ้อยดำ ห้าบาท ต้มกินในแล

ตัวยาประกอบด้วย

๑) พืชวัตถุ ได้แก่ ไม้ข่าลิ้น (ใช้แก่น) ไม้ค้อแลน ตากวง (ใช้เถา) กางของ (ปีบ) (ใช้แก่น) ตูมตัง (ใช้แก่น) ไผ่บ้าน (ใช้ราก) ซางไฟ (เป็นไผ่ชนิดหนึ่ง / ใช้ราก) ไม้รวก (ใช้ราก) กล้วยป่า (ใช้หัว) ผักหลายพวย เเคื่อหันแปล (ใช้เถา) ไม้แก (ใช้ราก) ยาหัว อ้อยดำ

๒) สัตว์วัตถุ คือ ควยด่อน (ควายเผือก / ใช้กระดูก)

วิธีปรุงยา มีลำดับขั้นตอน ดังนี้

๑. เอาแก่นไม้ข่าลิ้น ๑ (ส่วน) ไม้ค้อแลน ๑ (ส่วน) เถาตากวง ๑ (ส่วน) แก่นกางของ ๑ (ส่วน) แก่นตูมตัง ๑ (ส่วน) รากไผ่บ้าน ๑ (ส่วน) รากซางไฟ ๑ (ส่วน) รากไม้รวก ๑ (ส่วน) กะตุกควยด่อน ๑ (ส่วน) เอาหัวก้วยป่า ๑ (ส่วน) ผักหลายพวย ๑ (ส่วน) เถาหันแปล ๑ ส่วน รากแก ๑ (ส่วน) ยาทั้งหลาย ให้ใช้ในปริมาณเท่ากัน แล้วนำมาต้ม รอมยาด้วยไอน้ำ

๒. ยาหัวใช้ ๑๐๐ (ส่วน) และ อ้อยดำ ใช้ห้าบาท ต้มกินรักษาโรคในร่างกาย

๔.วิธีการรักษา

ในคัมภีร์ยาโบราณอีสานได้บันทึกวิธีการรักษา ผู้ป่วยโรคมะเร็งหรือมะเร็งทั่วไป ได้แก่ ยา

เพื่อรักษาโรคมะเร็งหรือมะเร็งที่เกิดในร่างกาย และใช้ยาทา ยารมด้วยไอน้ำสมุนไพร ยาโรย ยาล้างแผล ในการรักษาโรคมะเร็งที่เกิดตามผิวหนัง ดังตัวอย่าง

ยาข้า (ข้า) มะเร็งให้เอาใบฝี่เสื่อกับใบปฐา หัวเข้มนั่น ใบหมากเข้บ่า หมากพ้าว บาดลิบให้เอาหมากพ้าวมาผ่า ขูดปั่นเอาน้ำกะทิไว้ จึงเอาใบฝี่เสื่อใบปฐา หัวเข้มนั่น ใบหมากเข้บ่า มาตำกับเหี่ยว (เนื้อ) หมากพ้าวคั้นเข้ากันแล้วจับเอาห่อตองใส่หม้อ แล้วจึงเอาน้ำกะทินั้นเทลงนํ้ากันนั้นแล้ว จึงคนให้มันขึ้นพอเป็นอูดลุดๆ แล้วจึงทาเหินดีแล ทาแล้วจึงเอาใบหมากเข้บ่ามาลนไฟปิดบาดมันไว้แล้ว บาดฮู่เข้าให้เอาเปลือกพิมานมาโฮยปากบาดไว้ ให้เอาน้ำท่ามาเชอะเสียก่อนจึงโฮย (อิธิราชย์ นันขันตี, ปรีวรรต. ตำรับยา วัดบ้านดอนยม ตำบลท่าขนอยาง อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม หน้า ๖๔)

ความว่า ยารักษาโรคมะเร็งให้เอาใบฝี่เสื่อ กับใบปฐา หัวเข้มนั่น ใบมะเข้บ่า มะพร้าว เวลาจะรักษาให้เอาลูกมะพร้าวมาผ่า ขูดปั่นเอาน้ำกะทิไว้ จึงเอาใบฝี่เสื่อ ใบปฐา หัวเข้มนั่น ใบหมากเข้บ่า มาตำกับเนื้อมะพร้าวที่คั้นเข้ากันแล้วจับเอายาห่อใบตองใส่หม้อยาแล้วจึงเอาน้ำกะทินั้นเทลงด้วยกันแล้วจึงคนให้มันขึ้นพอเหี่ยวแล้วจึงทาและวางไว้บนแผลดีแล เมื่อทาแล้วจึงเอาใบหมากเข้บ่ามาลนไฟปิดบาดแผลไว้ เมื่อถึงเวลารุ่งเช้า ให้เอาเปลือกพิมานมาโรยปากบาดแผลไว้ ก่อนจะโรยยาให้เอาน้ำสะอาดล้างแผลเสียก่อน

ส่วนประกอบของยา ได้แก่ ๑. ฝี่เสื่อ (ใช้ใบ) ๒. ปฐา (ใช้ใบ) ๓. เข้มนั่น (หัว) ๔. มะพร้าว (เนื้อ) และ น้ำกะทิ ๕. มะเข้บ่า (ใบ) ๖. พิมาน (เปลือก) ๗. ตอง (ใบตอง) และ น้ำสะอาด

วิธีปรุงยา มีขั้นตอน ดังนี้

๑) เอามะพร้าวมาผ่า ขูดเนื้อมะพร้าวแล้วคั้นเอาน้ำกะทิไว้

๒) เอาใบฝี่เสื่อ ใบปฐา หัวเข้มนั่น ใบมะเข้บ่ามาโฮยปากบาดแล้วจับเอาใส่ห่อกรองใส่หม้อยา

๓) เอาน้ำกะทินั้นเทลงผสมกันแล้วจึงคนให้ขึ้นพอขึ้นได้

๔) เอายาที่ปั่นได้ในข้อ ๓ ทาบริเวณผิวหนังที่มีอาการคันคายนี้อ

๕) เมื่อทาแล้วจึงเอาใบมะเข้บ่ามาลนไฟปิดปากแผลบริเวณที่คั้นไว้แล้ว

๖) เวลาเช้าให้เอาเปลือกพิมานบดให้แหลกนำมาโรยบาดแผลที่เปื่อยพุพอง ทั้งนี้ให้เอาน้ำสะอาดมาล้างเสียก่อนจึงโรยยาใส่แผล
วิธีการรักษา ใช้ทา ปิดบาดแผล โรยยา

วิธีรักษา ใช้รมด้วยไอน้ำ และใช้กิน

มีข้อสังเกตว่า คัมภีร์ยาโบราณอีสาน ยังบอกการปฏิบัติตัวของคนป่วยด้วย อาทิ การเข้าก่าหรือเข้ากรรม

หมอยาพื้นบ้านอีสาน มีความเห็นเกี่ยวกับการเข้าก่าหรือเข้ากรรมเป็น ๓ แบบ ดังนี้

แบบที่ ๑ เข้าก่า หมายถึง การดูแลสุขภาพตนเอง เหมือน เช่น สตรีเข้ากรรม หลังจากคลอดบุตรใหม่ๆ เช่น ต้มยาร้อนๆ อบสมุนไพร และให้กะลาในเรือการรับประทานอาหารไม่กินของดิบ กินให้กินแต่พออิ่ม หรือพอประมาณ (หมอสั่งทอง วิชาเรือง.๒๕๖๐ ;สัมภาษณ์)

แบบที่ ๒ ให้เข้าก่า เหมือนพระภิกษุเข้าปริวาสกรรม ให้ถือศีลแปด คำว่าอย่าเหยียบดิน หมายความว่า ห้ามฆ่าสัตว์ทุกชนิด ส่วนคำว่า อย่าปากดอม หมายความว่า ไม่ให้พูดมาก สนทนาเท่าที่จำเป็น คำว่าเกลือคั่วหมายความว่า เป็นการสตุยา ทำให้ยาแห้ง หรือการรับประทานอาหารทุกชนิดต้องสุกปราศจากพยาธิใดๆ (หมอบัวพันธ์ วัฒนะพุทธา ; ๒๕๖๐ สัมภาษณ์)

แบบที่ ๓ การเข้ากรรม หมายถึง การกำหนดเขตอยู่ในเฉพาะสถานที่กำหนดเท่านั้น ให้ถึงพรหมจรรย์งดการเสพเมถุน ขณะที่ผู้ป่วยละเมิดก็อาจทำให้กรรมขาด การจะทาเช่นนี้ ถือว่าเป็นการรักษาจิตใจคู่กับการรักษาสุขภาพกายด้วย

นอกจากนี้คัมภีร์ยาโบราณอีสานบันทึกข้อ

ปฏิบัติของผู้ป่วยโรคมะเร็งเพิ่มเติมว่า “อย่าเหยียบดิน และอย่าปากดอม” หมายถึงผู้ป่วยโรคมะเร็งหรือมะเร็งต้องทำจิตใจให้มีสมาธิ

๕. ข้อห้ามหรือข้อชะล่าของผู้ป่วยโรคมะเร็งหรือมะเร็ง ในคัมภีร์ยาโบราณอีสานมีข้อห้ามหรือข้อชะล่าหรือข้อชะล่าของผู้ป่วยโรคมะเร็งหรือมะเร็งจากคำกล่าวที่ว่า

ยามะเร็ง ให้เอายาหัวหลวงสิ่ง ๑ เครือตาก้อง ๑ ต้นคาลัน ๑ คอแลน ๑ อ้อยดำ มาชั่งท่อนต้มกินให้เข้าก่ากินดื้อยาเหยียบดินอย่าปากดอมไผตายหม้อ ๑ ไห ๑ ลำ ๓ มือไห ๑ ของกินให้กินแต่บาคอแลเกลือข้าวตาย (อิทธิราชย์ นันขันตี, ปรีวรรต. ตำรับยาวัตนุรพาสพัฒนาราม บ้านหนองโน ตำบลพวน อำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม) (ฉบับที่ ๒) ลานที่ ๙ หน้า ๒/หน้า ๑๔๓)

ความว่า ยามะเร็ง ให้เอายาหัวหลวงสิ่ง ๑ เครือตาก้อง ๑ ต้นคาลัน ๑ คอแลน ๑ อ้อยดำ มาชั่งปริมาณเท่ากันต้มกิน ให้เข้าก่ากินดื้อ ยาเหยียบดิน (อย่าให้เท้าสัมผัสกับดิน) อย่าปากดอมไผตาย (อย่าพูดหรือสนทนากับใคร) หม้อ ๑ ไห ๑ ลำ(ไห) ๓ มือ(มือ) ไห ๑ ของกินให้กินแต่พ้ออ้มและเกลือข้าว (ข้าว) ด้วย ((สังทอง วิชาวเรื่อง.๒๕๖๐ ; สัมภาษณ์)

จากคำกล่าวข้างต้น “ให้เข้าก่ากินดื้อ ยาเหยียบดิน อย่าปากดอมไผตาย... ของกินให้กินแต่บาคอแล เกลือข้าว(ข้าว)ให้สุกหรือแห้งด้วย”

ความว่า การรักษาโรคมะเร็ง(มะเร็ง)นั้นผู้ป่วยควรปฏิบัติตัว ดังนี้

๑) ให้กินแต่อาหารที่สุกแล้วเท่านั้น เนื่องจากอาหารดิบหรือดิบ ๆ สุก ๆ ทำให้เกิดโรคพยาธิแทรกซ้อน

๒) อย่ารับประทานอาหารมาก รับประทานแต่พอดี เพราะการรับประทานอาหารมากอาจทำให้ร่างกายต้องทำงานหนัก ส่งผลเสียต่อการรักษาโรคมะเร็งได้

๓) ให้เข้าก่า(กรรม) เป็นกุศโลบายของการรักษาโรค ซึ่งนายแพทย์วิวัฒน์ ศรีวิชา (๒๕๖๐

สัมภาษณ์) กล่าวว่า การที่ผู้ป่วยให้เข้ากรรมไม่ให้ไปพูดคุยกับใคร มีความเห็นเป็น ๒ มิติ ดังนี้

มิติที่ ๑ เพื่อป้องกันไม่ให้โรคแพร่ระบาดไปยังผู้อื่น (ควบคุมโรค)

มิติที่ ๒ เพื่อเป็นผลดีต่อผู้ป่วยได้พักผ่อนรักษาตัวเองอย่างเต็มที่

๒ การสร้างเสริมกำลังใจให้แก่ผู้ป่วยโรคมะเร็งหรือมะเร็ง

คัมภีร์ยาโบราณอีสานจะสอดแทรกคาถาในขณะที่ปรุยาเพื่อเสริมสร้างกำลังใจให้แก่ผู้ป่วยโรคมะเร็ง ดังมีข้อความว่า

ม่วงกะสอ ๑ หัวเข้าหมัน ๑ น้ำปูนใส ขูดแก่นฝางสะหน้อย ขี้ไต้เดือนไส่ก่อน ๑ ทาอ้อมขอกไว้ แล้วทาเข้าเมือกกลางดีแล ทุกซ่งอนิจจังทุกขาลาซา สารุๆ ผู้ข้านทำเจ้าทำมะจัดดีสำพิทยะยานาทำเจ้าทำเจ้านี้ชื่อว่าทำสอง ๒ ในน้ำก็เห็นปลาสองในน้ำก็เห็นข้าวสองในปากก็เห็นเงินทำเจ้าจงลงมาโผดปันนะสัดทั้งหลาย (อิทธิราชย์ นันขันตี, ปรีวรรต. ตำรับยาวัตนุรพาสพัฒนาราม บ้านหนองโก ตำบลแพ่ง อำเภอกุสุมาลย์ จังหวัดมหาสารคามฉบับที่ ๒ ลานที่ ๑๕ หน้า ๑-๒/ หน้า๘)

ความว่า ยารักษาโรคมะเร็งนี้ให้เอาเปลือกมะม่วงกะสอ ๑ หัวขมิ้น ๑ น้ำปูนใส ขูดแก่นฝางสะหน้อย ขี้ไต้เดือนไส่ก่อน ๑ ทาอ้อมขอก(ขอบหรือริม)ไว้แล้วทาเข้าเมือกกลางดีแล (หมอยาสวดมนต์ว่า) ทุกซ่งอนิจจัง ทุกข์ของราชา สารุๆ ผู้ข้านธรรมเจ้า ธรรมะจัดดีสำพิทยะยานา ธรรมเจ้านี้ชื่อว่าธรรมสอง ๒ ในน้ำก็เห็นปลาสองในน้ำก็เห็นข้าวสองในปากก็เห็นเงิน ธรรมเจ้าจงลงมาโปรดบรรดาสัตว์ทั้งหลาย

ขณะที่ทายาให้คนป่วยโรคมะเร็งหรือโรคมะเร็ง หมอยาพื้นบ้านจะสวดมนต์เพื่อให้คนไข้หายด้วยฤทธิ์ของความเชื่อและศรัทธาในพระพุทธศาสนาขออำนาจคุณพระรัตนตรัยลงมาโปรดสัตว์ทั้งหลาย บทสวดมนต์ได้กล่าวถึง คำว่า ทุกซ่งอนิจจังและทุกขาลาซา ซึ่งตีความได้ว่า

๑. ทุกซ่ง หมายถึง ความทุกข์ อนิจจัง หมายถึง ความไม่เที่ยง ความไม่แน่นอน ถ้อยคำดัง

กล่าวมาข้างต้นต้องการสอนให้คนป่วยได้ใช้ชีวิตด้วยความไม่ประมาท

๒. ทุกขารักษา หมายถึง ความทุกข์อันยิ่งใหญ่ คือ ไตรลักษณ์ เป็นลักษณะสามัญ ๓ ประการที่ทุกคนต้องประสบ ได้แก่ ความไม่เที่ยง ความเป็นทุกข์ ความไม่ใช่อัตน

บทสวดมนต์ในคาถากำกับการปรุยาเพื่อให้คนป่วยทำใจ ปลอ่ยกวาง ปลงใจ เมื่อจิตสงบความทุกข์ใจไม่เกิด ย่อมจะส่งผลดีต่อการรักษาสุขภาพ

การรักษามะเร็งจำเป็นต้องใช้คาถาช่วยเนื่องจากคนไข้ที่ได้รับพิษจากโรคและการรักษา คนไข้จะเจ็บปวดมาก การใช้เวทย์มนต์จะเป็นกำลังใจให้แก่คนไข้ จึงเป็นผลดีต่อการรักษา

อภิปรายผล

จากการศึกษาการรักษาโรคมะเร็งหรือมะเร็งที่ปรากฏในคัมภีร์ยาโบราณอีสานครั้งนี้แสดงให้เห็นภูมิปัญญาชาวบ้านในการดูแลสุขภาพจากการรักษาโรคมะเร็งหรือมะเร็ง ดังนี้

๑. ภูมิปัญญาในการคัดสรรสมุนไพร ในการรักษาโรคมะเร็งทั่วไปมีพืชวัตถุที่เป็นยาหลัก ๕ ชนิด ได้แก่

๑) ยาห้ว มีชื่อเรียกอื่นๆ ว่า ยาห้วขอ ข้าวเย็นเหนือ ข้าวเย็นใต้ ปรากฏความถี่ที่ใช้ในการรักษาโรคมะเร็ง (มะเร็ง) มากที่สุด ซึ่งการใช้สมุนไพรตัวนี้สอดคล้องกับตำราแพทย์แผนไทยใช้ยาห้วแก้โรคมะเร็งทุกชนิด (พญมาจารย์ วิบุตยยะ รัตนรังสี. ๒๕๓๔. หน้า ๓๒๔) นอกจากนี้ข้าวเย็นเหนือและข้าวเย็นใต้ยังมีสรรพคุณรักษาโรคหรืออาการต่างๆ (กองการประกอบโรคศิลปะ สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข ม.ป.ป. ; หน้า ๗๖) นอกจากนี้ ยาห้ว หรือ ข้าวเย็นเหนือ ข้าวเย็นใต้ ปรากฏอยู่ในจารึกวัดราชโอรสว่า ใช้รักษาโรคอันตรายต่างๆ ได้แก่ โรคมะเร็ง, โรคเบาหวาน, แก้วฝิ, ฤดูขาว, โรคบุรุษ (กามโรค), หนองใน, โรคสะดวง (ริดสีดวง) อนึ่ง ข้าวเย็นเหนือ และข้าวเย็นใต้ เป็นตัวยานิดหนึ่งในตำรับยาชุดใหญ่ (๙ ชนิด) ในการรักษา

โรคมะเร็งทุกชนิด (พระปพนพัชร ภิบาลพัทธรณี (จิระธัมโม ภิกขุ) วัดคำประมง มปป. ; หน้า ๔๖)

๒) อ้อยดำ ในคัมภีร์ยาโบราณอีสานแล้วอ้อยดำเป็นตัวยานึ่งในการปรุยารักษาโรคมะเร็งทั่วไป นอกจากนี้อ้อยดำยังมีสรรพคุณรักษาโรคได้สารพัด (ใช้ทั้งต้นร่วมกับสมุนไพรชนิดอื่นๆ) ได้แก่ ใช้เป็นยาอายุวัฒนะ ช่วยบำรุงร่างกาย รักษาอาการอ่อนเพลีย ใช้เป็นยาบำรุงอาการผอมแห้ง และอาการหอบหืด ใช้เป็นยาบำรุงกำลัง ใช้บำรุงธาตุ (ฐานข้อมูลสมุนไพร คณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี ค.ศ. 2010 ออนไลน์)

กรมวิทย์ทางการแพทย์ กรมวิทยาศาสตร์การแพทย์ (อึ้งใน วิทย์ เทียงบูรณธรรม. ๒๕๕๘ ออนไลน์) และศูนย์ข้อมูลสมุนไพร คณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล (สำนักงานคณะกรรมการการสาธารณสุขมูลฐาน และคณะ ๒๕๕๘ ออนไลน์) พบว่า น้ำคั้นสดจากต้นอ้อยมีฤทธิ์ในการยับยั้งมะเร็ง โดยขนาดที่ได้ผลในการฆ่าเซลล์มะเร็ง ๕๐ คือขนาดความเข้มข้นที่ ๑/๑๖ ส่วน ส่วนสารสกัดจากขานอ้อยและน้ำอ้อยมีฤทธิ์ยับยั้งการเจริญของเนื้องอกโดยมีผลต่อ Ehrlich carcinoma และ Sarcoma ๑๘๐ ในหนูถีบจักรเมื่อทำการฉีดสารนี้เข้าทางช่องท้องในขนาด ๑๐๐ มก./กก.น.น. ดังนั้น ไม่มีฤทธิ์ทำให้เกิดมะเร็ง เมื่อทดลองฉีดสารสกัดต้นน้ำเข้าได้ผิวหนังของหนูในขนาดตัวละ ๒๕ มก./กก. ทุกอาทิตย์เป็นระยะเวลา ๗๗ อาทิตย์ แล้วไม่พบว่าหนูเป็นมะเร็งแต่อย่างใด มีฤทธิ์กระตุ้นการสร้างภูมิต้านทาน เมื่อฉีดสารสกัดจากต้นแห้งต้นน้ำเข้าทางช่องท้องของหนูถีบจักรในขนาด ๒๕ มก./กก. พบว่ามีผลทำให้น้ำหนักของม้ามเพิ่มขึ้นและต่อต้านฤทธิ์กดการสร้างภูมิต้านทานของ Prednisolone และ Cyclophosphamide ได้

๓) ตากวง หรือ กำแพงเก่าขึ้น ซึ่งองค์ความรู้ในการรักษาโรคมะเร็งนี้สอดคล้องกับตำราแพทย์แผนไทยที่ใช้ยาห้วแก้โรคมะเร็งทุกชนิด (พญมาจารย์ วิบุตยยะ รัตนรังสี. ๒๕๓๔. หน้า ๓๒๔) ซึ่งพบว่าสารของพืชในกลุ่มของตากวง (Salacia spp.) มีสารพวก

ไตรเทอร์เพน (triterpenes) อยู่หลายชนิด สารเหล่านี้มีคุณสมบัติในการต้านเบาหวาน โดยต้านเอนไซม์แอลฟาไกลูโคซิเดส (alpha- glucosidase inhibitory activities) มีฤทธิ์ต้านมะเร็ง (anticancer) ต้านมาเลเรีย (antimalarial) ต้านลิวคีเมีย (antileukemia) เป็นต้น มีการศึกษาในหลอดทดลองพบว่า ในตากวางมีสารดังกล่าว และมีฤทธิ์ต้านมะเร็งได้ในระดับหนึ่ง

๔) ตาไก่ หรือกำแพงเจ็ดชั้น ในคัมภีร์ยาโบราณอีสานตาไก่ (ใช้ลำต้น) รักษาโรคมะเร็ง ซึ่งข้อมูลนี้สอดคล้องกับความรู้ของโรงพยาบาลอภัยภูเบศร (๒๕๕๖ ; ออนไลน์) ให้ความรู้ว่าตาไก่ หรือกำแพงเจ็ดชั้น มีสรรพคุณ ช่วยระบายท้อง แก้อาการผูก แก่ลมตื้อขึ้น ถ่ายน้ำเหลือง แก้กษัย แก่ปวดเมื่อย บำรุงกำลัง

๕) ข่าหลั่น หรือคำหลั่นหรือ กัดหลั่น สรรพคุณทางยาในคัมภีร์ยาโบราณอีสานใช้รักษาโรคมะเร็งทั่วไป มะเร็งเชิง และมะเร็งกระดูก จากการสืบค้นข้อมูลจากระบบฐานข้อมูลทรัพยากรชีวภาพและภูมิปัญญาท้องถิ่นชุมชน(๒๐๑๑ .หน้าออนไลน์) พบว่า ข่าหลั่น ใช้ราก แก่เส้นเอ็นพิการ บำรุงเส้นเอ็นแก้ปวดเมื่อยตามร่างกาย ขับลม ลำต้น แก่เส้นเอ็นพิการ เปลือก ห้ามเลือด ชำระล้างบาดแผล สมานแผล

สัตว์วัตถุ สมุนไพรประเภทสัตว์วัตถุที่ปรากฏในคัมภีร์ยาโบราณอีสาน เช่น

๑) มดแดง และรังมดแดง ใช้เป็นส่วนผสมกับพืชสมุนไพรหลายชนิดใช้รักษาโรคมะเร็งทั่วไป มดแดงมีกรดให้รสเปรี้ยว ใช้เป็นยาสุดคมแก้เป็นลม แก้หวัด หนามืด ตาลาย วิงเวียนศีรษะแก้อาการท้องผูก (ระบบฐานข้อมูลทางทรัพยากรชีวภาพและภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชน ค.ศ. 2011 ออนไลน์)

๒) กระดุกม้า ในคัมภีร์ยาโบราณอีสานใช้เป็นส่วนผสมกับสมุนไพรหลายชนิด ใช้กระดุกม้า รักษาโรคมะเร็งนั้นกระดุกม้า มีรสควาเมา เฝื่อนไฟแห้ง กินเป็นยาแก้ปวดท้องเสีย ไซในกระดุกม้าต้มกินบำรุงกระดูกและไขข้อ

ข้อพึงระวัง ของกระดุกม้ามีรสควาเมา นำเฝื่อนไฟแห้งกินเป็นยาแก้ปวดท้องเสีย ส่วนไซกระดูก

ม้าต้มกินบำรุงกระดูกและไขข้อ (สยามรัฐออนไลน์ : หน้าออนไลน์)

๓) ดอกควายต้อน (กระดูกควายเผือก) ในคัมภีร์ยาโบราณอีสานใช้เป็นส่วนผสมรักษาโรคมะเร็งทั่วไปและมะเร็งกระดูก และในตำราแพทย์แผนโบราณ (วิบุตโยคะ รัตนรังสี ๒๕๓๔ หน้า ๓๒๗) ใ้ระบุไว้ว่ากระดูกควายเผือกใช้เป็นส่วนผสมรักษาโรคมะเร็งหลายชนิด การรักษาในปัจจุบันจึงเป็นเพียงเยียวยาให้ทุเลาลงเท่านั้น ส่วนสยามรัฐ (๒๕๕๙ ; หน้า ออนไลน์) ใ้ระบุว่ากระดูกควายเผือกใช้เป็นส่วนผสมสมุนไพรอื่นๆ ใช้ต้มกินบำรุงไขข้อ แก้กามโรค แก่คุดทะราดคือแผลเน่าเหม็นระยะลุกลามชนิดที่เรื้อรัง

นอกจากนี้สำนักคัมภีร์อภิมิปัญญาการแพทย์แผนไทย กรมพัฒนาการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก กระทรวงสาธารณสุข (๒๕๕๗ ; หน้า ๔๕๐) กล่าวว่า กระดูกควายเผือกใช้เป็นส่วนผสมรักษาโรคมะเร็งคุด (ศาลาฉันทะ) คุดทะราดและสีดาตเข้าข้อ และระคนด้วยยอสุรินทัญญาณธาตุ มีประเภทกระทำให่เมื่อยในข้ออัฐิ (กระดูก) แล้วให้ฟกบวมขึ้นตามแข้งขาแลมือแลเท้าจะเดินไปไกลก็มีได้ บางทีกินคั้นอยู่จนอัฐิแตก แล้วคูกอกมานอกเนื้อ แตกออกเป็นบุพโพโลหิตไหลเปื้อนเเน่

๔) หมูป่า ในคัมภีร์ยาโบราณอีสานใช้แช่วหมู (พันหมู) ป่ารักษาโรคทั่วไปมะเร็ง ใช้ชีวิตอยู่ตามธรรมชาติ มีร่างกายที่แข็งแรง หากใช้หมูป่านอาจจะคะลำเกรงว่าหมูป่านอาจจะได้รับสารอาหารปนเปื้อนถูกขังในคอกแคบๆ สกปรก มีกลิ่นเหม็น ไม่ได้ออกกำลังกาย มีไขมันมาก หมอยาพื้นบ้านอีสานสมัยโบราณจึงไม่นิยมใช้พันหมูบ้านหรือพันหมูเลี้ยงในการเข้ายา

๕) ปลาบึก ในคัมภีร์ยาโบราณอีสานใช้เนื้อปลาบึกมาทำเป็นสั้ม(แหนม)ในการรักษาโรคมะเร็งไฟ หากหาปลาบึกไม่ได้ให้ใช้ปลาที่ไม่มีเกล็ดแทน หมอยาพื้นบ้านอีสานเชื่อว่าปลาที่ไม่มีเกล็ดจะทำให้โรคมะเร็งกำเริบ การรักษาโรคมะเร็งจะรักษายากขึ้น

ธาตุวัตถุ ในคัมภีร์ยาโบราณอีสานใช้ธาตุหรือสารจากธรรมชาติมาใช้รักษาโรคมะเร็ง เรียงจาก

มากไปหาน้อย ๕ ลำดับ ได้แก่

๑) น้ำสะอาด(น้ำพังกา น้ำฝน น้ำค้าง) ใช้เป็นน้ำกระสายยา

๒) ฮางคุ (ชะลอมที่ใช้ไม้ไผ่สานเหมือนตะกร้า ทารอบด้วยน้ำมันยาง(ซีซี) ชาวอิสานโบราณใช้เป็นภาชนะใส่น้ำ) ในคัมภีร์ยาโบราณอิสานใช้ฮาง(ฮางที่จับ)คุฮ้าง(ซำรด เก่า) ของแม่หม้ายใช้ผสมสมุนไพรหลายชนิดใช้เป็นยารักษาโรคมะเร็งทั่วไป (น่าจะเป็นเคล็ดยา)

๓) สียายอน หรือศิลาออน หรือจูนสี ในคัมภีร์ยาโบราณอิสานใช้รักษาสมกับตัวยาอื่นๆ ใช้รักษาโรคมะเร็งทั่วไป

๔) หรดาน (หรดาล) ในคัมภีร์ยาโบราณอิสานใช้ผสมยาชนิดอื่น ๆ รักษาโรคมะเร็งสุกขาว เอียนผี ภัยเปื่อย เป็นหิดพิษ

๕) ดิน ในคัมภีร์ยาโบราณอิสานใช้ดิน ๒ ชนิด ได้แก่ ดิน หรือ ดินดำ ผสมกับตัวยาอื่นๆ รักษาโรคมะเร็งทั่วไป

ดังนั้นหมอพื้นบ้านจำเป็นต้องมีความรู้ในเรื่องการเก็บยา เนื่องจากวัตถุต่างๆ ที่มีความหลากหลายทางพันธุ์พืชและมวลสรรพสัตว์ล้วนใช้เป็นยาในการรักษาโรคมะเร็งได้ทั้งสิ้น การเก็บยาจึงเป็นภูมิปัญญาหนึ่งที่คัมภีร์ยาโบราณอิสานได้ระบุไว้ว่าโรคมะเร็งในแต่ละกลุ่มอาการจะใช้ตัวยาและสมุนไพรชนิดใดบ้าง หมอพื้นบ้านจำเป็นต้องรู้จักชื่อพืชวัตถุ สัตว์วัตถุ และธาตุวัตถุ และรอบรู้ว่าจะเก็บส่วนใดของพืช อวัยวะใดของสัตว์ ธาตุชนิดใด เกิดที่ใด เก็บยาวันเวลาใด จึงจะมีฤทธิ์ยาดีใช้เป็นตัวยาในการรักษาโรคมะเร็งในแต่ละชนิดได้

คัมภีร์ยาโบราณอิสานมีตำรับยารักษาโรคมะเร็งหลายขนาน ในแต่ละขนานจะมีตัวยาที่แตกต่างกันออกไปแสดงให้เห็นภูมิปัญญาของหมอพื้นบ้านในด้านต่างๆ ดังนี้

๑) ภูมิปัญญาในการรู้จักตัวยา อาทิชื่อสมุนไพรไทย ๑ ตัว มีหลายชื่อ การเรียกชื่อสมุนไพร คัมภีร์ยาโบราณได้ระบุชื่อพืชวัตถุด้วยภาษาถิ่นอิสาน

แตกต่างกันไป เช่น ยาหัวมี ๒ ชนิด บางท้องถิ่นเรียกว่า ยาหัว ยาหัวหลวง ยาหัวกระแต มีชื่อเรียกอื่นๆ ว่า ยาหัวแดง ยาหัวหลวง ยาหัวข่อหล่อ ในตำรายาไทยเรียกสมุนไพรชนิดนี้ว่า ข้าวเย็นเหนือ ข้าวเย็นใต้

ประการที่ ๒ ภูมิปัญญาในการเก็บยา ได้แก่

ภูมิปัญญาในการเก็บยาให้ถูกต้องและถูกส่วน หมอชาวบ้านต้องมีความรู้ว่าสมุนไพรในแต่ละตัวจะใช้ส่วนใดรักษาโรคมะเร็งชนิดใด คงความอุดมสมบูรณ์ ไม่เป็นการทำลายพืชทั้งต้นหรือทำลายชีวิตสัตว์ในท้องถิ่นให้สูญพันธุ์ได้

ภูมิปัญญาในการเก็บยาให้ถูกกาล(เวลา) ซึ่งองค์ความรู้เรื่องนี้ตรงกับตำรายาไทยโบราณ(มูลนิธิฟื้นฟูส่งเสริมการแพทย์แผนไทย. ๒๕๔๗ ; หน้า ๑๔๙) ที่ระบุว่า การเก็บพืชสมุนไพรต้องเก็บตามทิศ วันและเวลา จึงจะได้ยาฤทธิ์ดี

การเก็บยาตามวิธีการของโบราณ ถ้าหากจะพิจารณาให้ถี่ถ้วน เห็นว่ามีความสำคัญมาก สำคัญทั้งทางด้านให้ได้ตัวยา มีสรรพคุณดีและทั้งทางด้านการส่งวนพันธุ์ของพืชสมุนไพรของตัวยาให้คงไว้อยู่ตลอดไป เก็บยาต่าง ๆ ต้องปฏิบัติให้ถูกต้องตามกาลเวลา วิธีการเก็บยาของแพทย์แผนโบราณมี ๔ วิธี คือ การเก็บยาตามฤดู การเก็บยาตามทิศทั้ง ๔ การเก็บยาตามวัน และเวลา การเก็บยาตามยาม (กาลเวลา)

ประการที่ ๓ ภูมิปัญญาในการปรุงยาลักษณะการปรุงยาสมุนไพรไทยในคัมภีร์ยาโบราณอิสานมีลักษณะพิเศษ คือ การใช้สมุนไพรที่เป็นแบบผสมนี้กำลังเป็นที่นิยมในการผลิตยาในปัจจุบันเนื่องจากตัวยาในแต่ละตัวจะมีฤทธิ์ยาส่งเสริมกัน

ดังนั้นหมอชาวบ้านต้องเป็นผู้รู้และความเชี่ยวชาญอย่างมากในการเก็บยา การเลือกใช้สมุนไพร การผสมยาหรือการปรุงยาและวิธีการใช้ยาเพื่อให้ยามีประสิทธิภาพ

๒) ภูมิปัญญาในการรักษาโรคมะเร็งในด้านโภชนาการอาหารมีความจำเป็นอย่างมากโดยเฉพาะคนป่วยที่เป็นโรคมะเร็ง ในคัมภีร์ยาโบราณอิสาน

ได้รับข้อห้ามและข้อปฏิบัติของผู้ป่วยที่เป็นมะเร็งใน การรับประทานอาหารไว้ ดังนี้

๒.๑ ของกินให้กินแค่บาคอแล หมายถึง การกินอาหารให้กินแค่พออิ่ม กินแต่พอประมาณ ไม่มากไปไม่น้อยไป ถ้ากินมากร่างกายจะทำหนักในการ ย่อยอาหาร ถ้ากินน้อยร่างกายก็จะอ่อนเพลีย ไม่มีกำลัง ผู้ป่วยอาจมีอาการอื่นๆแทรกได้

๒.๒ ห้ามกินอาหารดิบ เนื้อดิบ โดยเฉพาะสัตว์ใหญ่เพราะจะกระตุ้นให้โรคมะเร็งมีอาการ หนักขึ้น

๒.๓ ห้ามกินอาหารที่มีรสเปรี้ยวหรือ หวาน หมายถึง อาหารที่มีรสจัดทุกชนิด ข้อเคล่ำหรือข้อห้ามเหล่านี้มีพอจะอธิบายตามหลัก ทางโภชนาการของวิทยาศาสตร์การแพทย์ ข้อห้ามและข้อปฏิบัติที่ปรากฏในคัมภีร์ยารักษาโรคมะเร็งมีความสอดคล้องกับองค์ความรู้ของยารักษาโรคมะเร็งจากยาไทยโบราณและความรู้ทางวิทยาศาสตร์ การแพทย์แผนปัจจุบัน แสดงให้เห็นภูมิปัญญาของคน ไทยในอดีตควรค่าต่อการวิจัยต่อยอดต่อไป

๓) ภูมิปัญญาในการรักษาและป้องกันโรคมะเร็งด้วยพลังธรรมชาติ พิธีกรรมและความเชื่อ

คัมภีร์ยาโบราณอีสานที่มีตำรับยารักษา โรคมะเร็งกล่าวถึงการรักษาสุขภาพของผู้ป่วยด้วย สมุนไพรแล้ว ในตำรับยาในการรักษาคนป่วยโรคมะเร็ง ึ่งด้วย สมุนไพร คาถา พิธีกรรม สอดคล้องกับงานวิจัย ของ ทักษิณา ไกรราช (๒๕๔๙ ; หน้าบทคัดย่อ) เรื่อง มิติวัฒนธรรมในการดูแลสุขภาพแบบพื้นบ้านของกลุ่ม ชชาติพันธุ์ในภาคอีสาน สรุปได้ว่าความรู้ดั้งเดิมของกลุ่ม ชชาติพันธุ์ในภาคอีสานมีรากฐานมาจากความเชื่อเรื่อง จิตวิญญาณ อิทธิพลของศาสนาพุทธและพราหมณ์ที่มี ในสังคมไทยมานาน เป็นทุนทางวัฒนธรรมที่มีความ สลับซับซ้อน ซึ่งชาวบ้านเชื่อว่าร่างกายเชื่อมโยงกับ ธรรมชาติและสิ่งที่เหนือธรรมชาติ หากร่างกายถูกรบกวนจากภายนอก เช่น อาหาร อากาศ จะทำให้เจ็บ ป่วย ชาวบ้านมีวิถีปฏิบัติในการรักษาความสมดุลของ ร่างกายด้วยการใช้สมุนไพร หากชาวบ้านมีปัญหาทาง

ด้านจิตใจจะใช้ทุนทางสังคมที่มีอยู่ ได้แก่ ความเชื่อและ ศรัทธาในพุทธศาสนาให้ละจากการกระทำผิดหรือละ จากการทำกรรมชั่ว มุ่งทำบุญ ทำแต่กรรมดี ไม่ละเมิด จาริตหรือการประพาศพิณ จะเป็พลังช่วยรักษา สุขภาพพลังทางใจได้ด้วย (วิณา วิสเพ็ญ ๒๕๕๐ ; หน้า ๒๓๑-๒๓๒)

ข้อเสนอแนะ

๑) การวิจัยและพัฒนาระดับพรีคลินิก (Preclinic) เพื่อวิจัยด้านเภสัชวิทยาและพิษวิทยาของ สมุนไพรที่ปรากฏในคัมภีร์ยาโบราณในสัตว์ทดลองหรือ ในกระบวนการทดสอบที่เหมาะสม เพื่อยืนยันและ พิสูจน์สรรพคุณ ศึกษากลไกการออกฤทธิ์และความ ปลอดภัยของสมุนไพรในใบลานอีสานก่อนที่จะผลิต ออกจำหน่ายแก่ประชาชน

๒) การวิจัยต่อยอดภูมิปัญญาไทยในการ ดูแลสุขภาพที่ปรากฏในคัมภีร์ยาโบราณด้านเภสัชวิทยา ควรมีการประสานความร่วมมือในการวิจัยระหว่าง หน่วยงานต่างๆ ในแต่ละสถาบันที่มีความชำนาญ เฉพาะทางเพื่อให้งานวิจัยเกิดผลออกมาเป็นรูปธรรม โดยเร็วที่สุด

บรรณานุกรม

- ฐานข้อมูลทรัพยากรชีวภาพและภูมิปัญญาท้องถิ่น ชุมชน. (๒๐๑๑). Digital.forest.ku.ac.th
- ฐานข้อมูลสมุนไพร คณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัย อุบลราชธานี. (ค.ศ. 2010). www.phar garden.com
- ทักษิณา ไกรราช. (๒๕๔๙). มิติทางวัฒนธรรมการ ดูแลสุขภาพแบบพื้นบ้านของกลุ่ม ชชาติพันธุ์ในภาคอีสาน วิทยานิพนธ์ ปรัชญาดุสิตบัณฑิต คณะมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
- พระอาจารย์ ดร.พนพพัชร ภิบาลพัทธรณี (จิรธัมโม ภิกขุ) วัดคำประมง มปป. หน้า ๔๖

พญดาจารย์ วิพุธโยคะ รัตนรังสี. (๒๕๓๔). **หนังสือ
เพชรน้ำหนึ่งของโบราณจารย์ ปีที่พิมพ์
พิมพ์ครั้งที่ ๓** พิมพ์ที่ โอ.เอส.พริ้นติ้ง เฮาส์
กทม.

รัตนา จันทรเภาว และคณะ. (๒๕๕๗). **การปริวรรต
ใบลานอีสาน**. รายงานการวิจัย. กรุงเทพฯ
: สำนักงานการศึกษาแห่งชาติ.

วิณา วิสเพ็ญ. (๒๕๕๐). **ภูมิปัญญาพื้นบ้านอีสานจาก
วรรณกรรมตำรายา**. รายงานการวิจัย.
ภาควิชาภาษาไทยและภาษาตะวันออก
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์และ
โครงการอนุรักษ์ใบลานภาคตะวันออก
เฉิงเหนือ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
สมศักดิ์ อรรถศิลป์. (๒๕๖๑). **“คนไทยตายด้วยโรค
มะเร็งเป็นอันดับ ๑”** [https://voicetv.
co.th](https://voicetv.co.th) บันทึกและสืบค้นเมื่อ ๒ กุมภาพันธ์
๒๕๖๑

สยามรัฐออนไลน์. (๒๕๕๙) [https://www.siamrath.
co.th](https://www.siamrath.co.th)

สำนักคุ้มครองภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย กรม
พัฒนาการแพทย์แผนไทยและการแพทย์
ทางเลือก กระทรวงสาธารณสุข. (๒๕๕๗).
**ตำราการแพทย์แผนไทยในศิลาจารึกวัด
พระเชตุพนวิมลมังคลาราม (วัดโพธิ์)**. เล่ม
ที่ ๒. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์องค์การ
สงเคราะห์ทหารผ่านศึก ในพระบรม
ราชูปถัมภ์

เสาวภา พรศิริพงษ์, พรทิพย์ อุศุภรัตน์ และเพ็ญภา
ทรัพย์เจริญ. (๒๕๓๙, กรกฎาคม-
ธันวาคม). **การศึกษาภูมิปัญญาหมอ
พื้นบ้านไทย กรณี พ่อใหญ่จารย์เคน
ลาวงค์**. ภาษาและวัฒนธรรม. ๑๕(๒) :
๑๔-๒๓.

อริราชย์ นันขันตี, ปวีรพรต. **ตำรับยาวัดบ้านดอนยม
ตำบลท่าขอนยาง อำเภอกันทรวิชัย
จังหวัดมหาสารคาม** หน้า ๖๔

มูลนิธิฟื้นฟูส่งเสริมการแพทย์แผนไทย. (๒๕๕๗)
อรรถพล ธรรมรังษี. ปวีรพรต. **ตำรับยาวัดสิงห์ทอง
เหนือ บ้านทรายมูล อำเภทรายมูล
จังหวัดยโสธร ฉบับที่ ๒** เล่มที่ ๕ หน้า ๑
/หน้า ๑๔๘

รายชื่อผู้ให้สัมภาษณ์

หมอบัวพันธ์ วัฒนะพุทธา. (๒๕๖๐). หมอพื้นบ้านอีสาน
ตำบลตลาดอำเภอมือ จังหวัดมหาสารคาม
หมอสังทอง วิชาวเรือง. (๒๕๖๐). หมอพื้นบ้านอีสาน
อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม
นายแพทย์วิวัฒน์ ศรีวิชา. (๒๕๖๐). ผู้อำนวยการโรง
พยาบาลแพทย์แผนไทย (หลวงปู่แปบ)
จังหวัดสกลนคร
พระอาจารย์ ดร.ปพนพัชร ภิกขพัคฺคณีนี (จิรัชโม
ภิกขุ) เจ้าอาวาสวัดประมง จังหวัด
สกลนคร

